

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ШУМАРСКИ ФАКУЛТЕТ
Кнеза Вишеслава 1, Београд

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ МАСТЕР РАДА ЗА ОДБРАНУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум именовања (избора) комисије: **18.03.2026.**
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање и назив факултета (установе) у којој је члан комисије запослен:
 1. др Милорад Даниловић, ред. проф. Универзитета у Београду – Шумарског факултета (ужа научна област: Коришћење шумских ресурса)
 2. др Љиљана Кеча, ред. проф. Универзитета у Београду – Шумарског факултета (ужа научна област: Економика и организација у шумарству)
 3. др Душан Јокановић, ред. проф. Универзитета у Београду – Шумарског факултета (ужа научна област: Семенарство, расадничарство и пошумљавање)

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: **Данило, Витомир, Остојић**
2. Датум и место рођења, општина, држава: **13.04.1997. Пљеља, Црна Гора**
3. Студијски програм основних студија које је кандидат завршио: **Шумарство и заштита природе**
4. Датум завршетка основних студија: **30.09.2021.**

III НАСЛОВ ДИПЛОМСКОГ (МАСТЕР) РАДА:

„СТАЊЕ И МОГУЋНОСТИ КОРИШЋЕЊА НЕДРВНИХ ШУМСКИХ ПРОИЗВОДА У ЦРНОЈ ГОРИ“

IV ПРЕГЛЕД ДИПЛОМСКОГ (МАСТЕР) РАДА:

Дипломски (мастер) рад кандидата Данила Остојића под насловом: **„СТАЊЕ И МОГУЋНОСТИ КОРИШЋЕЊА НЕДРВНИХ ШУМСКИХ ПРОИЗВОДА У ЦРНОЈ ГОРИ“** обухвата укупно 48 страна. Рад садржи 9 табела, 2 графикона, 2 слике и један прилог.

Списак коришћене и цитиране литературе обухвата 43 библиографске јединице, укључујући научне и стручне радове, интернет изворе, законе и правилнике.

Обрађени текстуални материјал подељен је у 11 основних поглавља: 1. УВОД; 2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА; 3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА; 4. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР И ЗНАЧАЈ НЕДРВНИХ ШУМСКИХ ПРОИЗВОДА; 5. ШУМСКИ РЕСУРСИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНО-ПРАВНИ ОКВИР У ЦРНОЈ ГОРИ; 6. НАЈЗНАЧАЈНИЈИ НЕДРВНИ ШУМСКИ ПРОИЗВОДИ У ЦРНОЈ ГОРИ; 7. ОРГАНИЗАЦИЈА САКУПЉАЊА, АКТЕРИ И ПРЕРАДА; 8. ЕВИДЕНТИРАНЕ КОЛИЧИНЕ И ОБЛИЦИ ПРОИЗВОДА; 9. ДИСКУСИЈА; 10. ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЕКТОРА и 11. ЗАКЉУЧАК. Након тога следе литература и прилог са детаљним подацима о извозу одабраних недрвних шумских производа у периоду 2020–2023. године. Сва поглавља и потпоглавља чине структурно повезану целину.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДИПЛОМСКОГ (МАСТЕР) РАДА

У уводном делу кандидат полази од мултифункционалног значаја шума и указује да се њихова вредност не односи само на производњу дрвета. Као најзначајније групе недрвних шумских производа у Црној Гори издваја самоникле гљиве, шумско воће и лековито и ароматично биље, који имају употребну, тржишну и развојну улогу у руралним подручјима. Посебно се истиче да велика шумовитост и разноврсност станишта представљају повољну природну основу, али да саме по себи не обезбеђују организовано, економски ефикасно и еколошки одрживо коришћење. Кандидат правилно идентификује основни проблем: административне евиденције о дозволама, накнадама, откупу и извозу нису повезане са подацима о стању природних популација и интензитету притиска на конкретним локалитетима. Увод логично води ка потреби за критичким прегледом постојећег стања и дефинисањем реалних могућности унапређења сектора.

У поглављу предмет и циљ истраживања јасно су одређени садржај и границе рада. Предмет обухвата заступљене врсте и евидентирани количине, начине сакупљања и употребе, улоге сакупљача, откупљивача и надлежних организација, облике производа, могућности даље прераде и проблеме одрживог коришћења. Основни циљ је систематизован и критички преглед стања и могућности коришћења недрвних шумских производа у Црној Гори. Циљ је операционализован кроз шест истраживачких питања која се односе на најзначајније врсте и количине, начин сакупљања, учеснике у ланцу, облике производа, развојне могућности и ограничења одрживог коришћења. Овако формулисана питања дају прегледан оквир за каснију анализу и закључивање.

У поглављу материјал и метод истраживања кандидат прецизно наводи да је рад заснован на секундарном документарном истраживању и да нису спроведени нова анкета, интервју, теренско мерење нити процена биолошких залиха. Истраживачки материјал чине прописи и планска документа, административне евиденције, секторски извештаји засновани на подацима предузећа и релевантна научна и стручна литература. Документарна анализа примењена је ради процене порекла, намене, обухвата и ограничења извора, а анализа садржаја ради издвајања проверљивих тврдњи и података по унапред утврђеним тематским целинама. Дескриптивна обрада обухвата сабирање годишњих количина и израчунавање удела група и врста у евидентираном извозу за период 2020–2023. године, док је компаративна анализа коришћена за тематски упоредиве појаве и проверу истог питања у различитим врстама докумената. Посебна вредност методолошког дела јесте јасно раздвајање евидентираног извоза од укупне бербе и биолошког потенцијала, као и отворено навођење ограничења непотпуних, временски неупоредивих и просторно недовољно прецизних података.

У поглављу теоријски оквир и значај недрвних шумских производа кандидат дефинише појам и класификацију недрвних шумских производа, разматра њихов друштвени значај и улогу у домаћинствима, као и ризике који прате неодрживо сакупљање. Приказани су европски и регионални контекст, резултати претходних истраживања и могућности доприноса руралном развоју и локалној преради. Кандидат исправно указује да тржишна количина не представља истовремено меру стања ресурса и да су за одрживо управљање потребни подаци о локалитету, годишњем роду, техници бербе и обнови популација. Теоријски део је функционално повезан са предметом рада и служи као основа за тумачење домаћих евиденција.

У поглављу шумски ресурси и институционално-правни оквир у Црној Гори приказани су шумски потенцијали земље, надлежности кључних институција и поступак организованог коришћења недрвних шумских производа. Према Националној инвентури шума, шуме заузимају 826.782 ha, односно 59,5% територије, док шуме и шумско земљиште заједно обухватају 69,4% површине Црне Горе. Кандидат систематизује улоге министарства надлежног за шумарство, Управе за газдовање шумама и ловиштима, органа

надлежног за заштиту природе, управљача заштићених подручја, предузећа и сакупљача. Развој планског и институционалног оквира прати се од националне политике из 2008. до организационих промена у периоду 2025–2026. године. Оправдано је наглашена потреба да се током институционалних промена сачува континуитет евиденција и повежу подаци о врсти, локалитету, количини, времену и пореклу производа.

У поглављу најзначајнији недрвни шумски производи у Црној Гори посебно су обрађене самоникле гљиве, шумско воће и лековито и ароматично биље. Избор врста заснован је на њиховом појављивању у захтевима за дозволе и постојању издвојених података о извозу или преради. Међу гљивама су истакнути вргањ, лисичарка, црна труба, смрчак и рујница; код шумског воћа боровница, клека, шипурак, шумска јагода, малина и купина; а код лековитог и ароматичног биља врсте за које постоји документован траг коришћења. Поред тржишног значаја, кандидат разматра осетљивост врста на неправилну бербу, значај тачне идентификације, очување мицелијума и станишта, избор дела биљке који се сакупља и услове поступања после бербе. На тај начин биолошки, технолошки и организациони аспекти нису посматрани одвојено, већ као међусобно зависни делови одрживог коришћења.

У поглављу организација сакупљања, актери и прерада описан је ток производа од сакупљача, преко откупних места и предузећа, до примарне и даље прераде и извоза. Кандидат правилно разликује повремене кориснике за сопствене потребе, домаћинства која сезонски предају вишак и искусније сакупљаче укључене у организовани откуп. Посебна пажња посвећена је поступању после бербе: брзом преузимању, класирању, хлађењу гљива и воћа, контролисаном сушењу лековитог биља, чистој и проветреној амбалажи, транспорту и следљивости. Размотрени су и положај жена и руралних домаћинстава, стандарди квалитета и потреба да капацитети за прераду буду усклађени са стварно расположивим и вишегодишње потврђеним количинама сировине.

У поглављу евидентирани количине и облици производа кандидат даје квантитативни преглед доступних података. За период 2020–2023. године евидентирано је приближно 2.477,04 t извоза гљива, 2.070,36 t шумског воћа и 399,23 t лековитог биља, односно укупно 4.946,64 t за наведене групе. Вргањ са 2.197,52 t чини око 88,7% евидентираног извоза гљива, док боровница са 1.479,96 t учествује са око 71,5% у извозу шумског воћа. Приказане су велике годишње осцилације, концентрација појединих производа и израженија активност организованог сакупљања и откупа у северним општинама, нарочито у Рожајама, Пљевљима, Бијелом Пољу и Мојковцу. Резултати су представљени табеларно и графички, а њихово тумачење је опрезно: извозне количине не изједначавају се са укупним сакупљањем, домаћом потрошњом или расположивим залихама у природи.

У поглављу дискусија кандидат синтетише резултате по кључним питањима и кроз SWOT приказ издваја снаге, слабости, могућности и претње. Основна оцена јесте да проблем сектора није мали број доступних врста, већ прекид између података о дозволи, локалитету, сакупљеној или откупљеној количини, облику производа и стању природне популације. Разноврсна станишта, традиционално знање и постојећа откупна мрежа представљају реалну основу развоја, али њихов ефекат ограничавају недостатак инвентуре приоритетних врста, неповезане евиденције, слаба организованост сакупљача, недовољно хлађење и сушење и ограничена финализација производа. Дискусија је заснована на претходно приказаним подацима и јасно одваја закључке које извори омогућавају од питања за која су потребна нова теренска истраживања.

У поглављу препоруке за унапређење сектора мере су распоређене логичним редоследом. Најпре се предлажу стандардизација и повезивање евиденција, избор приоритетних врста и вишегодишњи мониторинг локалитета и рода. Следе обука за неструктуривну бербу, јаснији положај комерцијалних сакупљача, уједначени критеријуми

класирања и следљивости, као и смањење губитака између бербе и прве обраде. Тек након потврђивања врсте, количине и континуитета сировине оправдано је планирати додатне капацитете за прераду. Овај редослед представља важан практични резултат рада јер развој не своди на повећање количине бербе, већ на боље коришћење већ сакупљене сировине уз очување производне основе.

У поглављу закључак кандидат сажима налазе у складу са постављеним циљем и истраживачким питањима. Истиче да је евидентирано коришћење концентрисано на мали број производа; да сакупљачи истовремено представљају кориснике ресурса и почетни извор података; да облик производа и брзина поступања после бербе непосредно утичу на степен искоришћења сировине; и да се одрживост не може поуздано оценити без повезивања административних и теренских података. Као основни допринос рада издваја се повезивање биолошког ресурса, поступка сакупљања и коришћења и доказног трага о пореклу у једну проверљиву целину. Закључци су усклађени са приказаним резултатима и уважавају јасно наведена ограничења истраживања.

VI ЗАКЉУЧЦИ

Мастер рад односи се на актуелну проблематику стања и могућности коришћења недрвних шумских производа у Црној Гори. Изабрана методологија одговара карактеру документарног истраживања и омогућила је кандидату да систематизује разумевање изворе, изведе проверљиве дескриптивне показатеље и критички оцени домете доступних евиденција. Посебно је значајно што су евидентиране количине доследно тумачене као показатељ формалног промета, а не као процена укупне бербе или биолошке расположивости ресурса.

Резултати показују да недрвни шумски производи имају стварни привредни и друштвени значај, али да је њихово евидентирано коришћење концентрисано на ограничен број врста и претежно на север Црне Горе. Највеће количине односе се на вргањ и боровницу, уз изражене годишње осцилације. Истовремено, недостатак повезаних података о врсти, месту и времену сакупљања, количини, начину бербе, пореклу и стању популације ограничава и управљање ресурсом и поузданост широк процене.

Предложени редослед унапређења – повезивање евиденција и мониторинг приоритетних врста, затим обука сакупљача и смањење губитака после бербе, а потом улагање у додатне прерађивачке капацитете – логично произлази из резултата рада и има практичну вредност за надлежне органе, управљаче шумама, откупљиваче и локалне заједнице. Рад је написан јасним стилем, материја је логично распоређена, а табеларни и графички прикази подржавају текстуалну анализу. Ограничења истраживања су коректно наведена и не умањују вредност закључака у оквиру постављеног обухвата.

Имајући у виду наведено, Комисија сматра да је кандидат Данило Остојић у мастер раду успешно обрадио постављени проблем, да рад има све потребне елементе и да представља вредан и самосталан стручни рад. Добијени резултати и препоруке могу бити корисна основа за унапређење система евидентирања, одрживог сакупљања и прераде недрвних шумских производа у Црној Гори.

На основу извршеног вредновања, Комисија сматра да дипломски (мастер) рад кандидата Данила Остојића под насловом „**СТАЊЕ И МОГУЋНОСТИ КОРИШЋЕЊА НЕДРВНИХ ШУМСКИХ ПРОИЗВОДА У ЦРНОЈ ГОРИ**“ испуњава услове за прихватање и јавну одбрану.

VII КОНАЧНА ОЦЕНА ДИПЛОМСКОГ (МАСТЕР) РАДА:

1. Да ли дипломски (мастер) рад садржи све битне елементе и да ли је написан у складу са насловом рада: **ДА**
2. Недостаци дипломског (мастер) рада и њихов утицај на резултат истраживања: у раду нема битних недостатака који утичу на резултате и закључке истраживања. Евентуални ситни недостаци техничке и језичке природе могу се отклонити приликом припреме коначне верзије рада.

VIII ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дипломског (мастер) рада, Комисија предлаже:
- да се дипломски (мастер) рад прихвати, а кандидату одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

Др Милорад Даниловић, ред. проф.

Др Љиљана Кеча, ред. проф.

Др Душан Јокановић, ред. проф.